

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПИСЬМОВО-МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ НА БАЗІ ВІКІ-ТЕХНОЛОГІЇ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

THE PECULIARITIES OF TEACHING STUDENTS FOREIGN WRITING AND SPEAKING SKILLS BY MEANS OF WIKI-TECHNOLOGY IN COLLAGE

Вікі-технологія – це один із багатьох компонентів Web 2.0, який можна використовувати для вдосконалення навчального процесу. Вікі-технологія – це інструмент вебспілкування та співпраці, який можна використовувати для залучення студентів до спільної роботи. У статті теоретично розглянуто використання вікі-технології, досліджено її внесок у різні навчальні середовища, проаналізовано сучасну літературу щодо використання вікі в освіті, а також обґрунтовано додаткові можливості для навчання студентів письмово-мовленнєвих навичок іноземною мовою за допомогою вікі-технології. Наголошено на модернізації змісту навчання іноземної мови з використанням вікі-технології, а також окреслено її переваги для навчання іноземної мови. Наведено приклади практичних завдань із використанням вікі-технології (колективне написання есе, вікіпроект, вікігlossарій). Ці завдання можна запропонувати студентам для використання як на заняттях, так і для індивідуальної роботи. Дидактичні функції вікі-технології дають змогу створити колективні есе, вікіпроекти як приклад практичного використання вікі-технології. Підсумовано, що виконання завдань, які передбачають роботу з вікі-технологією на заняттях з іноземної мови, підвищують мотивацію студентів, допомагають сформувати самостійність пошуку інформації, аналіз та відбір необхідної інформації, навички колективної роботи, сприяють вдосконаленню письмово-мовленнєвої діяльності студентів та індивідуалізації процесу навчання. Вікі-технологія не може замінити традиційні методи навчання, але може створити нове середовище та можливості в процесі набуття іношомовної письмово-мовленнєвої навички; це важливий освітній інструмент, який можна успішно використовувати в навчанні іноземної мови.

Ключові слова: *вікігlossарій, вікіпроект, вища школа, іношомовна письмово-мовленнєва діяльність, колективне написання есе.*

Wikis are one of many Web 2.0 components that can be used to enhance the learning process. A wiki is a web communication and collaboration tool that can be used to engage students in learning with others within a collaborative environment. This paper explains theoretically wiki usage, investigates its contribution to various learning paradigms, examines the current literature on wiki use in education, and suggests additional uses in teaching students foreign writing and speaking skills by means of wiki-technology. Emphasis has been placed on modernizing the content of foreign language teaching by means of wiki technology, their benefits for foreign language teaching has been outlined as well. Practical tasks with the use of wiki technology (collaborative essay, wiki project, wiki glossary) are presented. These tasks can be offered to students in order to use both at the lessons and for individual work. Didactic functions of wiki-technology are recommended to use for doing such tasks. The author offers to create collaborative essays, wiki projects and wiki glossaries as examples of practical wiki-technology use. It has been found out that implementing the tasks that involve wiki technology in foreign language classes increase students' motivation, help students form independent search ability, necessary information analysis and selection, skills of team work, improve students' writing and speaking skills and make the learning process student-oriented. Wiki-technology can't replace traditional methods of teaching, but can create new environment and opportunities for the acquisition process of foreign writing and speaking skills; they've become an important educational tool that can be successfully operated in foreign language teaching.

Key words: *collaborative essay, foreign writing and speaking skills, high school, wiki glossary, wiki project.*

УДК 378:004
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/30-2.33>

Шевчук А.О.,
канд. пед. наук,
старший викладач кафедри педагогіки,
іноземної філології та перекладу
Харківського національного
економічного університету
імені Семена Кузнеця

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Вступ України до Болонського процесу і загальноєвропейської освітньої системи покликаний зробити вітчизняну освіту конкурентоспроможною і визнаною світовою спільнотою. Можна говорити, що ми є свідками модернізації системи освіти, основними напрямками якої є комп'ютеризація, інформатизація, інтернаціоналізація, активізація, інтенсифікація, персоніфікація, демократизація, доступність освіти і відкритість освітнього простору. Вирішенню цих задач може допомогти використання цифрових технологій, оскільки новітні технології сприяють підвищенню самостійності і автономності студентів, дають змогу розширювати межі аудиторного спілкування з викладачем і вводити проблемно орієнтовані типи завдань,

реалізовувати інтерактивне спілкування між учасниками освітнього процесу, застосовувати альтернативні форми контролю, в тому числі, формувати контроль, само- і взаємооцінювання. Одним із можливих і перспективних інструментів Веб 2.0 в навчанні іноземної мови є вікі-технологія, яка являє собою гіпертекстовий Інтернет-простір для колективного створення, редагування і зберігання документів різного формату зі спільним доступом до історії змін документів.

Оволодіння навичками письма є дуже важливим складником у вивченні іноземної мови студентами немовних спеціальностей. Студенти мають вміти анувати та реферувати технічні тексти, складати письмові повідомлення, що відображають комунікативний намір, письмово фік-

сувати інформацію, отриману під час читання, писати ділові листи. Письмо поділяється на два головних види: практичне та академічне письмо. Вони мають значний вплив на розвиток мислення та мовлення студентів. Практичне письмо (написання ділових і приватних листів, різних видів документів, анотацій і рефератів) може постійно використовуватись у практичній діяльності студента. Академічне письмо, яке базується на написанні есе і творів, зорієнтоване на розвиток умінь, які не мають широкого практичного застосування в подальшій практичній діяльності. Електронна пошта, чати, форуми, блоги, вікі – це ті основні Інтернет-ресурси, які можуть бути активно використанні для оволодіння навичками письма.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

За останні роки у зв'язку з ширшим використанням інструментів Веб 2.0 в освітньому процесі вітчизняні вчені провели безліч досліджень. Питання інформатизації освіти розглядаються в роботах провідних науковців В.Ю. Бикова, Н.В. Морзе, О.М. Спіріна, А.М. Гуржія, М.І. Жалдака, А.Ф. Манак В.М. Кухаренка, Є.С. Полат, В.В. Олійника, С.А. Ракова, В.І. Солдаткіна, О.В. Співаковського, С.О. Семерікова, О.Г. Кузьмінської, В.П. Вембер, Г.О. Проценко та інших дослідників.

Методичним питанням аналізу дидактичних властивостей і функцій вікі-технології присвячені роботи таких вчених, як Е.Д. Патаркін, П.В. Сысоев, М.Н. Євстигнєєв, П.В. Сисоев, С.В. Титова, Д.О. Свіридов. Алгоритмами розробки різноманітних завдань на основі вікі-технології займалися Є.Д. Кошеляєва, М.О. Ільяхов, Ю.Ю. Маркова, І.К. Забродіна, Д.О. Свіридов. Проте відчувається брак праць, в яких би розглядалися питання практичного застосування вікі-технології в навчанні іншомовної письмово-мовленнєвої діяльності студентів.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Варто зазначити, що порівняно із зарубіжними країнами в нашій країні мало приділено уваги використанню потенціалу вікі-технології в навчанні іноземної мови, зокрема іншомовної письмово-мовленнєвої діяльності, а також необхідно критично вивчити ефективність такого навчання.

Стаття присвячена розробці завдань для навчання іншомовної письмово-мовленнєвої діяльності студентів на базі вікі-технології. Хоча досягнення в методиці навчання іноземної мови студентів на сучасному етапі значні, залишаються питання, пов'язані з навчанням письмово-мовленнєвої діяльності на базі вікі-технології.

Мета статті – обґрунтувати теоретичні та методичні особливості використання вікі-технології для організації іншомовної письмово-мовленнєвої діяльності студентів в процесі позааудиторної

самостійної роботи. Задля вирішення поставленої мети ми висуваємо такі завдання: на основі аналізу психолого-педагогічної і лінгводидактичної літератури визначити основні напрями оптимізації навчання іноземної мови студентів в умовах інформатизації освіти; виявити дидактичні властивості, які сприяють розвитку іншомовних письмово-мовленнєвих навичок студентів; розглянути особливості завдань, спрямованих на розвиток письмово-мовленнєвих навичок студентів на базі застосування вікі-технологій (колективне написання есе, вікіпроект, вікігосарій).

Виклад основного матеріалу. З моменту появи в 1995 році вікі-платформи привертають увагу викладачів і студентів, бо дають змогу організувати такі широкомасштабні Інтернет-проекти, як Вікіпедія (<https://uk.wikipedia.org/>), Вікісловник (<http://uk.wiktionary.org>), Вікісховище (<http://commons.wikimedia.org>), Віківерситет (<http://uk.wikiversity.org>), Вікіпідручник (<http://uk.wikibooks.org>), Вікітека (<http://uk.wikisource.org>), Літописи (<http://www.letopisi.uk>) та ін. Технологічні характеристики, дидактичні властивості і функції вікі-технології дають змогу з успіхом реалізовувати різні види інтерактивних письмових завдань, які сприяють організації індивідуальних і групових форм роботи, різних за цілями і умовами виконання.

Використання сервісів Веб 2.0 дає змогу вводити особливий вид навчальної віртуальної комунікації між учасниками мережі, сприяє систематизації навчальної інформації, оптимізації навчального процесу та організації самостійної роботи студентів, модернізації форм навчального контролю і надання матеріалу, підвищенню мотивації студентів [5, с. 212]. Вони дають змогу також реалізувати додаткові дидактичні функції, які сприяють інтенсифікації освітнього процесу, а саме: а) вибудовуванню індивідуальної освітньої траєкторії; б) реалізації педагогічної технології навчання у співпраці; в) розвитку вмінь самостійної навчальної діяльності [3, с. 125]. П.В. Сисоев і М.Н. Євстигнєєв зазначають, що ресурси Інтернету сприяють реалізації отримання освіти та самоосвіти, дають змогу задовільнити особисті та професійні інтереси і потреби [4, с. 10].

У викладанні іноземної мови використовуються такі вікі-платформи: PBWorks (<http://pbworks.com/>), MediaWiki (<http://www.mediawiki.org>), Tikiwiki (<http://info.tikiwiki.org/tiki-index.php>), TWiki (<http://twiki.org>), Posterous (<http://posterous.com/>), Wetpaint (<http://www.wetpaint.com/>), ProjectForum (<http://www.projectforum.com/pf/wiki.html>), Wikka Wiki (<http://wikkawiki.org>), Mixedink (<http://www.mixedink.com/main.php>) та ін. Вікі-технологія має низку відмінних технологічних характеристик і дидактичних властивостей, а також відповідних дидактичних функцій. Вченими було виділено технологічні характеристики для вікі-технологій: можливість вносити

зміни на сайті, не використовуючи додаткового програмного забезпечення; наявність кількох авторів із різними точками зору; нелінійна структура подачі матеріалу, побудована на гіперпосиланнях; можливість миттєво виправляти і вносити зміни в матеріал; можливість порівнювати матеріал до і після коригування, а також повернутися до попередньої версії статті; швидке коригування неробочих посилань [4].

Розробники вікі-технології Б. Леуф і У. Каннінгем зазначають, що її можна використовувати як індивідуально (*single-user wiki*), наприклад, як файловий менеджер, простір для власних записів, мозкового штурму, адресної книги, альбому для зберігання відео, фото або книг, так і колективно (*multiuser, collaborative wiki*) як колекцію ресурсів (контенту і посилань), загальнодоступних баз даних, простору для розміщення запитань і відповідей, управління проектами та вебсайтами, організації дискусійних майданчиків, онлайн гостьових книг [9, с. 34–35].

Технічні характеристики вікі-технології дають змогу спільно створювати, редагувати і зберігати документи, а також організувати інтерактивне спілкування між користувачами сайту. У книзі «The Wiki Way: Quick Collaboration on the Web» У. Каннінгем і Б. Леуф стверджують, що зміст інтерактивного спілкування в тому, що учасники групи мають спільний доступ до контенту як у реальному часі, так і в асинхронному режимі, редагуючи один і той самий документ. Це більше нагадує живу дискусію [9, с. 7]. Проте потенціал вікі-технології набагато ширший, і у вітчизняній методиці пропонується спектр завдань для роботи в аудиторній і позааудиторній час, для індивідуального і групового виконання, наприклад різні проекти, письмові роботи (есе, проекти, огляди і т.д.), бази даних, портфоліо, вікігосарії та ін.

У документі «Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти вивчення викладання оцінювання» в описі, що характеризує сформованість письмово-мовленнєвих умінь на рівні B2, сказано, що студенти мають вміти писати есе або доповіді, висвітлюючи питання або аргументуючи точку зору «за» або «проти» [1, с. 25]. З огляду на це одним із запропонованих варіантів навчання письма іноземною мовою стало застосування методу спільного написання есе з подальшим взаємним оцінюванням робіт студентів іншими студентами. Письмова робота в цьому випадку одночасно виступає як засіб і мета навчання іншомовного спілкування. Метою навчання передбачається формування навичок і вмінь висловлювати думки в письмовій формі залежно від змісту висловлювання, тобто користуватися письмом як засобом спілкування. Будучи засобом навчання, письмо і писемна мова є джерелом оволодіння засобами мови [1].

Метод спільного (коллаборативного) письма (*collaborative writing*) належить до проблемного методу навчання, тобто націленість на створення спільного письмового продукту, наявність більше одного автора і залученість всіх учасників у процес навчання. Застосування цифрових технологій для спільної роботи, наприклад вікі-технології, є базою для здійснення контактів між студентами в позааудиторній час і для процесу навчання писемного мовлення. Робінсон називає вікі-технологію «ефективним інструментом для викладання» [10, с. 106]. Інші дослідники зазначають, що вікі-технологія сприяє тому, що студенти приділяють більше уваги граматичному, лексичному і стилістичному оформленню писемного мовлення (Кесслер [8], Алшумаймері [6]), а також пишуть довші фрагменти тексту, ніж навіть було потрібно в завданнях (Хігдон [7]). Навчання на вікі-платформах засноване на ідеях конструктивізму і студентоорієнтованого підходу, тим самим дає змогу сконцентруватися на потребах кожного конкретного студента. Варто зазначити, що завдяки спільному доступу до сторінок вікі-платформ можлива організація взаємного оцінювання робіт студентами один одного, одного з передових сучасних напрямів у сфері здійснення контролю. Взаємне оцінювання сприяє більш відповідальному ставленню студентів до виконання завдань і підвищує інтерес до предмета і внутрішню мотивацію, а також спостерігається зміна ставлення учасників освітнього процесу до навчання писемного мовлення.

Написання спільного вікіесе з елементами роздуму є творчим багатокомпонентним завданням, мета якого – переконати читача погодитися з точкою зору авторів. Завдання підлягає виконанню на спеціально створеному навчальному вікісайті. Спілкування з іншими учасниками завдання і викладачем здійснюється на базі вікісайту шляхом відправки особистих повідомлень конкретного учасника або шляхом загальної розсилки всім учасникам.

Завдяки спільній роботі над есе студенти вчаться: чітко формулювати і виділяти ключові моменти теми; тримати в голові кінцеву мету письмової роботи і те, яке враження має справити текст на читача; надавати відповідні аргументи на користь висловленого положення; зважувати переваги і недоліки того чи іншого аргументу; повертатися до раніше висловленої тези з метою підтвердити її або спростувати; розбивати текст на абзаци; повідомляти головну думку абзацу в *topical sentence*; робити коротке резюме наприкінці тексту; логічно викладати свої думки і пов'язувати їх одна з одною; використовувати вступне слово і фрази; використовувати слова-зв'язки для додання оповіданню зв'язності; правильно вибирати реєстр тексту відповідно до жанру письмової роботи; правильно оформляти

цитати, посилання; висловлювати думку в заданому обсязі письмового тексту; складати план майбутнього письмового висловлювання спільно зі своїм партнером; продовжувати письмове висловлювання в рамках, заданих партнером за спільним листом; слідувати попередньо складеним спільно з партнером плану; виконувати перевірку і коригувати письмові висловлювання; писати текст із дотриманням норм академічного письма в цій мовній культурі; зберігати внесені зміни в гіпертекст; слідувати нетікету.

З усіх основних аспектів іноземної мови, які студенти мають практично засвоювати в процесі навчання, найбільш важливим і суттєвим із психологічної точки зору варто вважати лексику, тому що без запасу слів, хоча б незначного, володіти мовою неможливо [4]. На кожному рівні навчання іноземної мови і для кожного профілю розроблені свої лексичні мінімуми, які мають бути засвоєні студентами. Лексичні мінімуми включають загальну лексику і спеціальну. Студенти немовних спеціальностей за час навчання мають оволодіти 3000 лексичних одиниць [1]. Однак певний лексичний мінімум не може відобразити набору всієї специфічної лексики, потрібної студентам різних спрямувань навіть всередині одного напрямку.

Отже, необхідно розробляти власні лексичні мінімуми для кожної конкретної групи студентів з орієнтуванням на професійні інтереси і особистісні переваги. На основі вікі-технології можна організувати спільну проектну діяльність студентів, кінцевим продуктом якої буде глосарій, тобто словник термінів з їхньої спеціальності. В основу завдання «вікіглосарій» покладено завдання «вікісловник», згідно з яким викладач створює шаблон для опису мовного матеріалу, сам відбирає той мовний матеріал, який має бути представлений у вікісловнику, і передає його студентам. Далі студенти колективно описують запропоновані мовні одиниці за шаблоном, вносять правки в роботу один одного, дають один одному коментарі і звітують про проведені дії у вікіпортфолію. Викладач оцінює індивідуальну та колективну роботу студентів відповідно до передбачених критеріїв.

Вікіглосарій – це багатокомпонентне завдання, яке виконується спільно групою студентів на базі вікі-технології, цілі якого – формування і розвиток лінгвістичного компонента іншомовної комунікативної компетенції; формування і розвиток інструментальної компетенції, розширення лексичного запасу термінів спеціальності, підвищення мотивації до оволодіння іноземною мовою, розвиток навичок і умінь самостійної роботи студентів у позааудиторні години, визначення мети й планування власної діяльності.

Організація проектної спільної діяльності студентів задля створення словника термінів зі спеціальності має незаперечні переваги і в разі гра-

мотного врахування можливих труднощів може з успіхом бути інтегрована в процес навчання іноземної мови студентів, адже сприяє розширенню лексичного запасу професійної спрямованості студентів. Вебпроекти широко застосовуються в методиці навчання іноземної мови, бо в цьому випадку іноземна мова застосовується на етапі мовної взаємодії студентів, є засобом представлення проекту та інструментом отримання нової інформації і критичного аналізу [4]. Вебпроекти дають змогу студентам налагодити спілкування з носіями мови і звертатися до автентичних джерел під час підготовки матеріалу. У вітчизняній практиці широко звертаються до технології вікі саме як до платформи з метою реалізації проектної діяльності.

Вікі-технологія належить до інструментів Інтернету другого покоління і є зручною основою для реалізації проектної діяльності з використанням ІКТ. Такі характеристики, як мультимедійність, публічність, гіпертекстова структура, налаштування доступу до сайту, налаштування приватності сторінок, відкритість і свобода, колективний доступ до історії створення документа, асинхронність зв'язку, наявність ролі адміністратора і можливість додати сторонній вміст на сайті, дають змогу створювати різноманітні вебпроекти. Учасникам не потрібні особливі знання в галузі інформатики для організації спільної роботи на базі вікісайтів.

Висновки. Підсумовуючи зазначене вище, можемо констатувати, що вікі-технологія є одним із сервісів Інтернету другого покоління, до якого дедалі частіше звертаються викладачі в педагогічній практиці. Серед можливих цілей застосування вікісайтів у навчанні іноземної мови можна зазначити організацію навчальної діяльності студента з боку викладача, оперативну взаємодію всіх учасників навчального процесу під час виконання колективних завдань. Таким чином, вікі-технологію можна використовувати як інструмент для адміністрування освітнього процесу і організації індивідуальної або групової роботи студентів.

Вікі-технологія – це зручний засіб для організації проектної діяльності (завдання «Вікіпроект»), розміщення спільних баз даних (завдання «Вікіглосарій»), створення спільних творчих письмових робіт (завдання «Вікіесе»). Запропоновані завдання формують важливі нині вміння критичного мислення і роботи в команді, стимулюють студентів брати участь у груповому навчанні іншомовної письмово-мовленнєвої діяльності в рамках позааудиторної роботи, підсилюють мотиваційний компонент завдяки організації групової роботи онлайн, застосування мультимедійних навчальних ресурсів, можливості отримання швидкого зворотного зв'язку. Особливістю інтеграції вікі-технології в процес навчання іноземної мови є розширення

способів контролю і оцінювання, включаючи можливість формуючого оцінювання, само- і взаємооцінювання.

Перспективою подальших досліджень із практичного використання вікі-технології в навчанні іношомовної письмово-мовленнєвої діяльності студентів є розробка критеріїв та способів контролю й оцінювання таких видів завдань, включаючи можливість само- і взаємооцінювання.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / за ред. С.Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.
2. Маслюк А.О. Використання технології Web 2.0 у процесі вивчення іноземної мови. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2013. Вип. 34. С. 90–94.
3. Сысоев П.В. Современные информационные и коммуникационные технологии: дидактические свойства и функции. *Язык и культура*. 2012. № 1. С. 120–133.
4. Сысоев П.В., Евстигнеев М.Н. Методика обучения иностранному языку с использованием новых

информационно-коммуникационных интернет-технологий : учеб.-метод. пособие. Москва : Глосса-Пресс, 2009. 182 с.

5. Титова С.В. Интеграция социальных сетей и сервисов интернета 2.0 в процесс преподавания иностранных языков: необходимость или блажь? *Вестник МГУ. Серия 19: «Лингвистика и межкультурная коммуникация»*. 2008. № 3. С. 208–213.

6. Alshumaimeri Y. The effects of wikis on foreign language students writing performance. *Procedia. Social and Behavioral Sciences*. 2011 № 28. P. 755–763. URL: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S187704281102578X> (дата звернення 12.12.2020)

7. Higdon J. Wikis in the academy. *Using Wikis in Education*. 2006. Chapter 9. P. 72–76.

8. Kessler G. Student-initiated attention to form in wiki-based collaborative writing. *Language Learning and Technology*. 2009. Vol. 13. № 1. P. 79–95. URL: <https://eric.ed.gov/?id=EJ827542> (дата звернення 12.12.2020)

9. Leuf B., Cunningham W. *The Wiki Way: Quick Collaboration on the Web*. Boston : Addison-Wesley, 2001. 468 p.

10. Robinson M. Wikis in education: Social construction as learning. *The Community College Enterprise*. 2006. P. 107–109.